

zelfbeheersing, van bevrediging door middel van onderdrukken van verlangen.

Binnen de vrouwenbeweging is het lange tijd mode geweest zich om *politieke* redenen lesbisch te verklaren. Wie alles in haar leven samen doet met vrouwen, zou ook die laatste consequentie moeten trekken. Velen hebben deze houding alweer verlaten; alleen degenen die uiteindelijk ontdekten dat hun seksuele voorkeur toch uitging naar vrouwen, bleven lesbisch. In theoretische verhandelingen werd toen gesteld dat vrouwen - maar hetzelfde geldt ongetwijfeld ook voor mannen - gedwongen werden tot een heteroseksuele keuze, in plaats van de keuze die ook werkelijk bij hen paste. 'De' samenleving zou immers belang hebben bij het feit dat vrouwen in een gezinsvorm leven, daar het huishouden doen en kinderen krijgen?

Deze analyses zijn inmiddels wel wat genuanceerd, maar de achterliggende vraag, namelijk: kan men sekse-identiteit dwingend opleggen? is niet minder actueel geworden. Uit het beroemde rapport van de seksuoloog *Alfred C. Kinsey* uit 1948 bleek al dat ongeveer veertig procent van alle mannen weleens een homoseksuele ervaring heeft gehad terwijl slechts tien procent op gaf zich 'homoseksueel' te noemen. Het rapport deed rond de jaren vijftig heel wat stof opwaaien, niet alleen omdat de cijfers veel hoger uitvielen dan menig een had gedacht, maar ook omdat Kinsey brak met de toen gangbare opvatting van homoseksualiteit als ziektebeeld. Hij vond homoseksualiteit een gezonde uitdrukking van seksualiteit.

Kinsey kon tot deze breuk met de gangbare theorievorming komen doordat hij niet als medicus begon, maar opgeleid was in de entomologie, de leer der insecten. Bovendien begon hij zijn werk over de menselijke seksualiteit tijdens de relatief progressieve jaren dertig, toen men

'Wie zoekt naar de oorzaken van homoseksualiteit, zoekt in feite naar de uitbanning ervan.'

zich eindelijk bevrijdde van de Victoriaanse waarden. Daarnaast was er een algemenere verandering gaande in de wetenschap. In de natuurkunde werd het mechanistische oorzaak-en-gevolg-model van Newton vervangen door het model van dynamische krachten, ontwikkeld door Einstein. In de biologische en sociale wetenschappen werd dit vertaald naar een organistisch model. In dit model werd het levend organisme, de mens, gezien als een dynamisch wezen, in constante wisselwerking met de omgeving. Als bioloog kon Kinsey uiteraard goed uit de voeten met dit model. Hij kritiseerde benaderingen van homoseksualiteit, die zochten naar de oorzaken. In plaats daarvan zag hij homoseksualiteit als een universele, menselijke mogelijkheid. De variaties die mensen aan de dag leggen bij de keuze van een partner, weerspiegelen de bepaalde voorkeuren van elk individu. Daarmee werd de seksuele voorkeur één van de keuzen waarvoor de mens in het algemeen staat, of het nu gaat om de plaats waar men woont of de kleren die men draagt.

Sinds de inzichten van Kinsey - die enkele jaren later ook de vrouwelijke homoseksualiteit onderzocht - zijn onderzoekers op deze weg verdergegaan. Het congres in de maand december aan de VU, *Homosexuality, Which Homosexuality?* behandelt eveneens theoretische noties die aan het begrip homoseksualiteit ten grondslag liggen. Twee van de organisatoren vertellen over de achtergrond van het congres: *Hans Meij*, student culturele antropologie, en *Theo van der Meer*, wetenschappelijk onderzoeksmedewerker bij de vakgroep criminologie en rechtssociologie, zijn eveneens betrokken bij de initiatiefgroep homostudies, die het onderzoek naar dit gebied aan de VU tracht te stimuleren. De initiatiefgroep wil zich niet bij voorbaat vastleggen op een bepaalde stroming, maar wil vooral feitelijke gedragingen onderzoeken en de vraag beantwoorden om welke homoseksualiteit het in welke situatie gaat. Er zijn in verschillende culturen vele verschillende vormen van seksueel contact tussen personen van hetzelfde geslacht, stelt Hans Meij. "Wie bijvoorbeeld in de Nederlandse samenleving ontdekt homoseksueel te zijn, gaat meestal een andere wereld in. Omdat men met andere mensen en andere kringen in aanraking komt, zal op den duur ook het gedrag veranderen. Het hele zelfbeeld kan zich wijzigen. Wie homoseksueel is krijgt zoveel signalen van anderen, dat men niet anders dan betrokken kan raken. Het is eigenlijk niet goed mogelijk homoseksueel te zijn en toch uitsluitend in de heteroseksuele wereld te blijven leven." In andere culturen kan dit echter volledig anders liggen.

Homostudies, in Amsterdam bijvoorbeeld, gaan niet alleen over mensen die een homoseksuele relatie hebben. Zij gaan ook over mensen die zich - ongeacht hun seksuele voorkeur - in groepen ophouden waarin uitsluitend mensen van hun eigen geslacht verkeren. Deze *homosociale arrangementen*, zoals men ze in onderzoekstaal aanduidt, zijn groepen van mensen die zich juist op basis van hun geslacht organiseren. Vrouwengroepen in een vrouwencafé zijn hiervan natuurlijk een duidelijk voorbeeld, maar ook de F-side van Ajax rekent men tot de homosociale arrangementen. Zouden de Ajax-supporters zelf wel blij zijn met zo'n indeling? "Dat weet ik niet", zegt Hans Meij. "Feit is wel dat deze supporters wat hun sociale positie betreft, vooral in mannenkringen verkeren. Hoe je dat benoemt is natuurlijk een tweede. Zitten er bijvoorbeeld erotische zaken bij? In ieder geval kun je stellen dat er een bepaalde betrokkenheid is, een betrokkenheid die je bijvoorbeeld ook vindt bij organisaties als de Nederlands Christen Vrouwen Bond. Daar is meer aan de hand dan alleen een toevalligheid. Veel vrouwen komen daar omdat ze een bepaalde vriendschapsband met elkaar hebben. Opvallend is wel dat bijvoorbeeld Ajax-supporters zich sterk verzetten tegen alles wat ook maar lijkt op homoseksualiteit. Tegelijkertijd valt een enorme verering van idolen te constateren. De voetballers natuurlijk, maar ook sterren als Michael Jackson."

Hoe er gedacht wordt over homoseksualiteit of (seksuele) handelingen tussen mensen van het zelfde geslacht, is sterk cultureel bepaald. In elke cultuur wordt hier anders naar gekeken, stelt Theo van der Meer. "In Islamitische landen wordt bijvoorbeeld alleen de passieve seksuele rol als gelijkslachtige handeling benoemd. De actieve rol wordt niet benoemd. Het be-